

Postmuseum under 2009

Under år 2009 hade Postmuseum drygt 132.000 besökare. Däri inräknas även besökarna i posthuset på Skansen, som bemannas av museet under tre månader om året.

Museets hemsidor på Internet har fått allt fler besökare. Hemsidorna är numera en viktig informationskälla för dem som vill besöka Postmuseum, men används också av alla som vill botanisera och söka information i museets omfattande databaser.

Två stora tillfälliga utställningar har visats under året. *Glädjen att få paket* visades fram till slutet av april och följdes en månad senare av *Samla Stockholm*, som visade hur temat Stockholm kan inspirera till samlande av vykort och föremål. Utställningen fick ett stort gensvar hos besökarna.

Museets lokaler har under året upplåtits till en stor och ökande mängd konferenser och möten. Enheter i Posten och externa hyresgäster har använt lokalerna, liksom frimärksklubbar och filatelistföreningar. Många av dessa grupper har regelbundet sina sammankomster i museets lokaler.

Samarbetet med frimärksklubbar, samlarföreningar, filatelister och andra med anknytning till museets verksamhet har varit utomordentligt gott. Flera samarrangemang har hållits mellan museet, olika föreningar och engagerade personer. Det ömsesidiga utbytet av kunskaper och forskningsresultat mellan föreningar, enskilda forskare och museet har varit värdefullt. Postanställda, frimärkssamlare och andra privatpersoner har på olika sätt bidragit med material till samlingarna.

Samarbete har pågått med forskare vid Södertörns högskola, vilka under senare år bedrivit forskning kring Postens tidiga historia. Detta samarbete har också medfört att forskningsresultat kunnat redovisas i Postmuseums årsbok, *Postryttaren*.

Postmuseum har, liksom tidigare år, haft ett utomordentligt gott samarbete med Postmusei Vänner, som tagit del av och stöttat museets verksamhet med stort engagemang och även bidragit med värdefullt praktiskt arbete. Postmusei Vänner är en av de större museivänföreningarna i landet och har även i år kunnat lämna ett värdefullt och mycket uppskattat ekonomiskt stöd.

Vid utgången av september gick museichefen Gunnar Nordlinder i pension och efterträddes av Olle Synnerholm från Föremålsenheten på Postmuseum.

Utställningar

Den posthistoriska basutställningen *Brevet – en resa genom sekler*, som handlar om Postens historia sedan 1636, fortsätter att locka nya besökare. Många av dem har använt digitalguiden i utställningen.

Den andra basutställningen, *Märkvärdigt!*, berättar om frimärkets, vykortets och samlandets historia. I anslutning till denna ordnas regelbundet mindre, tillfälliga utställningar. Under året visades där fyra olika utställningar. Till och med den 15 mars visades *Tag och skriv – pennans historia*, delar av en utställning som producerats av Uppsala universitetsbibliotek. Därefter följde *Flygande post* (1 april – 7 juni) med ett urval från Fredrik Ydells prisbelönta samling med svensk luftpost före 1930, med anledning av 200-årsjubileet för världens första luftpostobjekt som flugits mellan två länder, Danmark och Sverige. Under sommaren visades *Filatelistiska miniatyrer* (16 juni – 11 oktober) med den i Belgien födda konstnären Renée-Paule Danthines små akvareller, 15 x 15 cm. stora, som alla utgår från ett frimärke. Mot slutet av året visades *Svart som natten* (21 oktober –) en samling vykort med sotare som motiv,

av makarna Lotta Dahlbäck Lindén och Ulf Lindén, som båda besitter stora kunskaper om det mytomspunna yrket skorstensfejare.

Den större tillfälliga utställningen *Glädjen att få paket* visades till och med den 26 april. Den följdes av *Samla Stockholm* (29 maj –) som var en hyllning till vykortet, Stockholm och dess samlare. Utställningen presenterade fyra olika samlare och hundratals vykort tillsammans med bilder, föremål, bildspel och film. Den äldsta samlingen var museets egen med vykort som i början av 1900-talet samlades av Alfred Wiström (1865-1915). Bosse Bark, Göran Heijtz och Peter Pluntky visade

urval från sina omfattande samlingar med vykort och föremål. Utställningen invigdes av artisten Lars Berghagen.

På museets hemsida har följande webbutställningar varit tillgängliga: *Postmuseihuset*, *Postkontor förr och nu i Norden*, *En riktig Post!*, *Gamla stockholmsvykort*, *Vykort från svenska orter*, *Gamla julkort* och *Gamla påskkort*.

Museet har dessutom deltagit i utställningar inom och utanför museet, såsom Norrphil 2009 i Täby den 27-29 mars och MonacoPhil 2009 i Monte Carlo den 4-6 december.

Verksamhet för barn och ungdom

Barnverkstaden och basutställningen *Lilla Posten* i museets källarvalv var öppen för lågstadieskolor lördagar-söndagar och under alla skollov. Följande aktiviteter arrangerades: Vik pappersaskar; Vi gör skojiga och annorlunda pennställ; Gör din egen vasspenna; Stjärnor och planeter; Kalligrafi; Vackra kärlekskort; Frimärkscollage; Origami; Påskkort; Gör din egen postlåda; Pyssel med frimärken; Gör din egen brevduga; Djur och natur på vykort; Blommiga vykort; Måla en frimärksmålning; Kryp på kort; Flaskpost; Måla din egen brevprens; Gör ditt spöklika vykort; Mystiska skogsväsen; Skriv på gammaldags vis; Gör ditt eget julkort; Paketpynt till julgranen; Gör ett nyårskort.

I Allrummet på bottenvåningen har *Kuligaste kalaskortet* visats till den 26 april. Därefter ordnades elevutställningen *Min dröm, min verklighet* (29 maj – 27 september) med 30 vykortsbilder gjorda av två klasser från Sollentuna. I *Post pals – Brevvänner* (6 oktober –) berättades om projektet som startades av Posten i samarbete med Barnfonden och dessutom visades svenska skolbarns brevväxling med skolklasser i bl.a. Etiopien, Gambia och Indien. Här visades också bilder, dikter och en film.

Tipstävlingen *Nostippen* genomfördes under alla skollov. Under sport- och höstlovet arrangerades även den välbesökta barnteatern *Valdemar från Posten* med skådespelaren Tomas Karlström.

De kostnadsfria skolprogrammen lockade

Första sida ur album med samtliga i Sverige utgivna frimärken fram till 1925, sammanställt av kameralbyråchefen vid Generalpoststyrelsen.

Gåva av Postmusei Vänner 2009.

The first page of a complete album of all stamps issued in Sweden until 1925, compiled by the Finance Director of the Swedish Post Office. Donated by Friends of Postmuseum 2009.

under 2009 310 klasser och 5.772 barn. Totalt nio skolprogram erbjöds i utställningarna och Post F@ktum. De vänder sig till alla åldersgrupper från förskola till och med gymnasium och folkhögskola samt vuxenutbildning: Leka Post!; Resa i Postens historia; I Postens tjänst; Digitalguide + historia = sant; Forskarskola i Postens historia; Källor och Källkritik; Arkiv och källor; Grafikverkstan samt under det första kvartalet Glädjen att få paket.

Familjeaktiviteten *Brevet måste fram!* pågick tisdagar – torsdagar på Skansen under perioden juni – augusti. Den utgick från posthuset. Många barnfamiljer (ca. 1.700 personer), deltog i uppdraget att leverera

brev till tre av Skansens gårdar. Efter avslutad leverans fick familjerna ett postpass med inbjudan till gratis besök på Postmuseum. Deltagarna kom från 28 nationer.

Postmuseum deltog i *Stockholms kultur-festivals* barnaktiviteter den 11-15 augusti. Museet har också marknadsfört sin pedagogiska verksamhet den 25 augusti vid *Forskarfredag* på Kulturhuset. Under höstlovet den 26-28 oktober deltog museet för sjätte året i rad i mässan *Skolforum*, som riktar sig till lärare över hela landet. Två skolprogramblad producerades och skickades ut inför vår- och höstterminen till alla skolor i Stockholm.

Föreläsningar och andra program

Med anledning av utställningen *Glädjen att få paket* arrangerades under våren tre roll-spelskvällar och två "paketkvällar", en med Annica Thorberg som visade hur man gör vackra paket och en med Atsuko Sandberg, som lärde ut hur man gör vackra paket på japanskt vis. I anslutning till utställningen *Tag och skriv – pennans historia* arrangerades en kalligrafiverkstad med Kalligrafiakademien. En grafikverkstad för vuxna arrangerades också.

Under hösten bjöds på fem kvällar med tema Samla Stockholm: *Stockholmsskaller och kupletter genom tre sekler* av Martin Stugart; föredrag om samlande av Peter Pluntky; *Vykortets historia och utveckling* av Göran Heijtz; *Vykort från 1909 års Stockholmstillning* av Robert Mattson, samt *Stockholmstillningarna 1897 och 1909* av Bosse Bark. Jan Billgren höll dessutom ett föredrag om *Brev till och från Sven Hedin*.

Den 14 november arrangerades *Arkivens dag* med temat "På liv och död". Besökarna fick ta del av katastrofpost, föremål, fotografier, brev, vykort och andra dokument ur arkivets samlingar.

Särskilda arrangemang med fri entré anordnades vid de fem frimärksutgivningarna, med signering av gravörer och formgivare, specialstämpling och försäljning. Vid utgivningen den 14 maj arrangerades i samarbete med de synskadades föreningar en utställning kallad *Punktskrift i vardagen*

Andra bladet i bredvidstående album med samtliga Ringtypsfrimärken inklistrade.

The second sheet in the album comprising all the Ring type stamps.

med anledning av punktskriftens 200-årsjubileum och frimärksutgåvan "Se med andra ögon". Utställningen pågick till den 17 maj. Föreläsningar, en workshop, tävling och guidning erbjöds också dessa dagar.

Ett stort antal *visningar* har genomförts, totalt för 63 grupper med närmare 900 personer.

Samverkan med föreningar

Stockholms Motivsamlarklubb (SMK) arrangerade *Vår Frimärkssalong* (31 mars – 5 april) där enramssamlingar bedömdes av en jury.

Sveriges Frimärksungdom (SFU) – Stockholmsdistriktet arrangerade under såväl vårsom höstterminen *Roligt med frimärken* för barn och ungdom. Här fick besökarna hjälp med att ordna frimärkssamlingar, delta i frågesport m.m. Den 4-5 april anordnades *Stora samlardagarna*.

Posthistorisk dag med ett antal föredrag samt minnespoststämpel arrangerades den 14 november i samarbete med Sällskapet för Svensk Posthistorisk Dokumentation (SSPD).

Föremålssamlingarna

Vid avvecklingen av Svensk Kassaservice i Nacka Forum erhöles en komplett kassaplats samt pulpet för allmänheten till samlingarna. Vidare har bl.a. en postsparbanksskylt, fotografier föreställande postkontoret Stockholm 4 samt postala reklamföremål mottagits.

I gåva har mottagits en serie bilder tagna av fotografen och brevbäraren Nils Johansson den 15 augusti 1978, då han medföljde lantbrevbäraren Mikael Mattsson på hans tur Vallentuna – Angarn. Från Helena Obermüller Wilén har museet emottagit ett stort antal intyg som Franz Obermüller utfärdade som attestskrivare för i huvudsak äldre svenska frimärken.

Under hösten 2009 gjordes en minnesinsamling på temat *Brevet som förändrade mitt liv* i samarbete med föreningen Liv i Sverige. Uppropet skedde i olika media samt

med annonser i *DN* och *SvD*, till Postmusei Vänner, i tidningen *Liv i Sverige* och via informationsblad. Det resulterade i 93 bidrag, med stor spridning på skrivarnas ålder och hemort. Bidragen förvaras i Postmuseums arkiv för framtida forskning.

I början av året sammanställde Åsa Broberg, studerande i museologi vid Stockholms universitet, underlag till en framtida webbutställning med titeln *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige*, vilken bygger på frimärksbilder.

Med början i november har Susanne Svensson, studerande vid Kulturvetarlinjen, Stockholms universitet, utfört 10 veckors praktik vid museet. Hon har med utgångspunkt från en samling brev och fotografier från 1920-talet, som utgör svar på en kontaktannons i tidningen *Husmodern*, gjort en sammanställning inför en planerad webbutställning med titeln *Hushållerska sökes*.

Föremålsdatabasen "Post" har utökats med 244 registreringar och bild-databasen "Foto" har tillförts 214 registreringar. I den filatelistiska databasen har 62 brev registrerats. Vid slutet av året skedde ett byte av databassystem; databaserna överfördes från Mikromarc till Primus.

Årsmätningar har gjorts av temperatur och luftfuktighet i de permanenta utställningarna och i negativarkivet. I det sistnämnda har kylaggregatet bytts ut. Genomgången av kartsamlingen, med inventering, vård och kompletterande registrering, har fortsatt. Inventering och vård av konstsamlingen fortsätter, liksom utökad registrering.

Filatelistisamlingarna

De filatelistiska samlingarna har tillförts svenska frimärken och frimärksförlagor från Posten Frimärken. Från Världspostföreningen i Bern har inkommit frimärken från UPU:s medlemsländer. Huvudsamlingen av svenska frimärken har monterats till och med utgivningen den 19 november 2009. Under året har totalt 12.954 frimärken, 81 FDC, maxikort och andra frimärksprodukter accessionsbokförts.

Till studiesamlingen med svenska tjäns-

Invigningen av utställningen "Samla Stockholm" den 29 maj 2009
förrättades av artisten Lars Berghagen.

The exhibition "Samla Stockholm" (Collect Stockholm) was opened
by the artist Lars Berghagen on 29th May 2009.

tefrimärken i stort format tandning 14 och 13 har ytterligare objekt köpts in för komplettering och omontering av i första hand nyanser, men även försändelser har förvärvats. Även andra förvärv har gjorts till den svenska studiesamlingen. Postmusei Vänners gåvor till museet redovisas på annan plats.

Post F@ktum och biblioteket

Post F@ktum har ansvarat för sommaraktiviteten *Brefvet måste fram!* för familjer, i samarbete med Skansen. Enheten har även medverkat i skolprogrammen Källor och källkritik, Forskarskola i Postens historia samt Arkiv och källor. Under första halvåret arrangerades dessutom datakurser och nybörjarkurser om Internet för seniorer.

Beståndet av löpande tidskrifter i biblio-

teket uppgick till 195 st. I bok- och artikel-databaserna har 3.531 dokument registrerats. Vid årets slut innehöll bibliotekets databaser tillsammans med andelen i Libris 71.241 bibliografiska poster. Projektet att katalogisera det svenska postala trycket har fortsatt. Materialet blir fortlöpande sökbart på Internet i bibliotekets bokdatabas.

Publikationer

I maj utkom årsboken *Postryttaren*, tryckt i en upplaga av 3.200 ex. Redaktör var Jan Billgren. Årets upplaga innehöll åtta artiklar om filateli och posthistoria. Två av artiklarna behandlade ett par välkända svensks brev-växling, Sven Hedins jämte Selma Lagerlöfs korrespondenser.

Programbladet *Nytt på Postmuseum* gavs

ut med tre nummer under året. Upplagan var 16.000 ex. per nummer. I samarbete med förlaget Arena, författaren Carl Magnus Rosell och formgivaren Göran Dyhlén gavs fyra böcker ut med vykort ur Alfred Wirströms samling i Postmuseum, med titeln *Stockholmsmiljöer från tiden kring sekelskiftet 1900*.

Marknadsföring

En viktig del i marknadsföringen av Postmuseum är museets webbplats www.postmuseum.posten.se, vilken hade drygt 660.000 besökare (page views).

Information om utställningar och programverksamhet skickades regelbundet till massmedia, vars uppmärksamhet kring årets utställningar var stor såväl på Internet som i press och tv/radio.

Annonsering gjordes varje vecka i *Dagens Nyheter*, *Svenska Dagbladet* och *Metro* under rubriken Museer. I dessa tidningar infördes även separatannonser vid skilda tillfällen. Annonser publicerades dessutom i fackpress, lokaltidningar, turistpublikationer samt på Internet. Postmuseum har också ett samarbete med museerna i Gamla Stan när det gäller annonsering.

Affischering, inbjudningskort och programblad framställdes och distribuerades till utvalda målgrupper. Affischer anslogs i Stor-Stockholm vid åtta tillfällen under året, bl.a. i tunnelbanan, på bussar och pendeltåg.

Organisation och personal

Postmuseums styrelse har bestått av Britt-Inger Hahne, chef för Posten Frimärken, ordförande; Göran Sällqvist, vVD, Posten AB (– september); Lars Wirén, chef Varumärke Kommunikation, Posten AB (– september); Marta Tiberg, chef Kommunikation, Posten Meddelande AB (september –); Jan Starrsjö, chef Försäljning, Posten Meddelande AB; chefen för Postmuseum (Gunnar Nordlinder t.o.m. september, Olle Synnerholm fr.o.m. oktober); Berit Rönnestedt, planeringschef vid Nordiska museet och representant för Riksantikvarien; Jan Billgren, representant för Postmusei Vänner; Mats Söderberg,

Museichef/director Olle Synnerholm.
Foto: Robert Mattson.

representant för Sveriges Filatelist-Förbund, samt Bo Andersson, representant för personalorganisationerna i Posten. Ulla-Madeleine Neurath, Postmuseum, har tjänstgjort som sekreterare. Styrelsen har haft fyra sammanträden under året.

Museichefen har regelbundet deltagit i museichefskollegiets sammanträden. Han har också deltagit i möten mellan postmuseicheferna i de nordiska länderna, varvid pågående och framtida samarbetsprojekt diskuterats. Gunnar Nordlinder har varit ledamot av styrelsen för Riksförbundet Sveriges Museer som under året haft flera sammanträden.

Museets ledningsgrupp bestod t.o.m. september av museichefen Gunnar Nordlinder och de fem enhetscheferna Olle Synnerholm, Vesela Stridsberg, Erik Hamberg, Maud Boltzius-Isheden och Monika Hansson. Gunnar Nordlinder gick i pension den 1 oktober och ersattes då av Olle Synnerholm. Under museichefen har Ulla-Madeleine Neurath arbetat som sekreterare och Robert Mattson som ansvarig för datafrågor.

Föremålsenheten har ansvarat för filateli, föremåls-, foto- och arkivsamlingarna. Följande tjänstemän har arbetat under chefen Olle Synnerholm: Bo Andersson, Maud Boltzius-Isheden, Yvonne Engelbrektsson, Christina Jägerbäck (från mars), Leif Karlsson, Marianne Larsson, Louise Lind samt Björn Sylwan. Ulla-Madelaine Neurath har på deltid utfört arbeten för enheten. Studenter vid Stockholms universitet har som ett led i sin utbildning utfört arbetsuppgifter vid enheten.

Informations- och utställningsenheten har ansvarat för extern information med marknadsföring av museets verksamhet, samt utställningar, barn- och ungdomsverksamhet, program, visningar och pedagogisk verksamhet för alla åldrar. Under enhetschefen Vesela Stridsberg har Hedvig Bruzæus, Anna-Karin Funk (barnledig till 1 september), Dimitra Polidis (vikarie för Anna-Karin Funk), Viveka Nybom och Pernilla Klingofström arbetat. Dessutom har följande timanställda museipedagoger anlitats för visningar samt arbete i barnverkstaden Lilla Posten: Karin Nybom, Anders Carlström, Pär Dahlman, Viveka Andersson (till 15 juli), Kristina Hagberg, Sara Sahlén, Therese Björnsson (vikarie för Sara Sahlén), Ellinor Björklund och Anders Dahlberg.

Post F@ktum och biblioteket har ansvarat för vård, inköp och utlån av böcker och tidskrifter, pedagogisk verksamhet för högstadies- och gymnasieklaser, programmet på Skansen samt datakurser för seniorer. Chefen Erik Hamberg har haft följande ordinarie medarbetare: Karin Norberg, Monica Jonsson, Lotte Edsbrand och Kari Arnekleiv. Timanställda har varit: Anna Hamberg, Lena Monteil, Charlotta Nilsson och Mathilda Ängkvist. Dessutom har Eva Hillblom sedan september arbetat med katalogisering i ett arbetsmarknadsprojekt.

Museibutiken, som även svarar för försäljningen i posthuset på Skansen, har haft Maud Boltzius-Isheden som föreståndare. Under henne har följande tjänstemän arbetat: Ann Rönn, Britt Synnerholm, Yvonne Engelbrektsson, Susanne Ljungberg och Kaarina Smielkiewicz.

Enheten för lokaler och säkerhet har svarat för allmän säkerhet, vakthållning, fastighetsfrågor, lokal- och rekvisitauthyrning samt administrerat samarbetet med föreningen Postmusei Vänner. Chef för enheten har varit Monika Hansson med följande medarbetare: Mariana Cordier, Ingrid Höglund (barnledig september –), "Ille" Karl-Gösta Kippel och Susanne Ljungberg. Följande timanställda värdar har anlitats på helger och vid andra aktiviteter: Anna Arsjö, Maria Chaitas, Irina Olsson, Anders Sylwan, Mattias Arreborn (– augusti), Jonas Asker-Efverström (15 september –), Eva Bergström (15 september –) och Anders Nylén (12 september –).

*

Postmuseums öppettider har varit: tisdag-söndag kl. 11-16 under hela året, samt kvällsöppet fram till kl. 19 på onsdagar, med undantag för tiden maj-augusti.

Minnespoststämplor använda i Postmuseum 2009

